

زباله‌ها و ساحل به اینجا ختم نمی‌شود و در این میانه شیرابه‌های جان خیز شده‌اند، هرچند به گفته حامد باقری، پژوهشگر و کنشگر اجتماعی، میزان آسیب شیرابه زباله‌ها به دریای خزر در کنار آلودگی‌های دیگر رقم چشمگیری نیست: «دریای خزر چندین منبع آلاینده‌ی به خود می‌بیند؛ ۱۱ اسکله جمهوری آذربایجان و ۸ اسکله روسیه که بزرگ‌ترین منابع آلاینده دریای خزر به حساب می‌آیند.» دریای خزر در همسایگی ایران عمق بیشتری به خود می‌بیند، یعنی تجمع ۹۵ درصد آلاینده‌ها در بخش ایرانی؛ ۹۵ درصد آلاینده‌ی در ۶۵ کیلومتری ساحل بخش ایرانی به چشم می‌خورد. بر همین اساس مطالعات انجام شده نشان می‌دهد ۱۰ درصد ماهی‌ها بیماراند. «باقری» به عنوان عضو علی‌البدل یک‌ساله در شورا عضو بوده: «یک‌سال آخر شورا خدمت کردم و در همان دوره طرحی را که در دست بررسی داشتیم، ارائه دادم. آزمایشات موفقیت‌آمیز بودند. یکی دو سرمایه‌گذار هم پیدا شد.» طرح ارائه شده راهکاری بود برای نجات ساحل «محمودآباد» از شر زباله‌هایی که روی هم تلنبار شده‌اند: «در این طرح زباله‌ها در مبدأ تفکیک می‌شوند. ۶۵ درصد زباله‌ها تر هستند که در این طرح برای خشک‌کردن و از بین بردن آلاینده‌هایش راهکارهایی ارائه شده است. با اجرایی شدن این طرح زباله‌های تر به ماده خشک و خوش بویی تبدیل می‌شوند که زیر ۷ درصد رطوبت دارند و می‌توان به عنوان کود از آن بهره برد.» به گفته این پژوهشگر در گفتن از این طرح و در مسیر اجرایی شدن آن شهرداری قانع شده. درخواست به مراکز ذی‌ربط استان فرستاده شده، اما با وجود گذشت دوسال هنوز کمیته‌های فنی و تخصصی پسماند تشکیل نشده‌اند: «طبق قول‌های داده شده قرار است طی دو سه هفته آینده این کمیته‌ها تشکیل شوند.»

۳۲ هزار نفر، روزانه ۵۰ تن زباله تولید می‌کنند!

زباله‌ها که تصمیم به ماندن در همسایگی ساحل گرفتند، مسئولان از گردشگران گفتند؛ مسافرانی که ساحل «محمودآباد» را انتخاب می‌کنند برای اوقات فراغت: «با وجود زباله‌ها آمار گردشگران کم نشده، اگرچه برخی بر این باورند سهم گردشگران در تلنبار شدن زباله‌ها بالاست، اما به شخصه بر این باورم که تاثیر گردشگران در این زمینه خیلی چشمگیر نیست. به واقع اغلب گردشگران «محمودآباد» از تهران هستند. این مسافران به لحاظ سبک زندگی اهل مراعات‌اند و به اعتقاد من نسبت به شهروندان «محمودآباد» این مسائل رایشتر رعایت می‌کنند. در واقع ما خیلی نگران گردشگران نیستیم.» به باور «باقری» پیش کشیدن تاثیرگذاری گردشگران در تلنبار شدن زباله‌ها فراری رویه جلویی نیست: «این مورد هم مانند گفتن از عدم رعایت شهروندان و... فرار رویه جلواست.» این پژوهشگر و کنشگر اجتماعی از میزان سرانه تولید زباله می‌گوید که از استانداردها فاصله معناداری دارند: «میزان تولید زباله در «محمودآباد» ۵۰ تن است؛ در قیاس با جمعیت ۳۲ هزار نفری این منطقه. در واقع هر شهروند محمودآبادی روزانه یک تا یک کیلو و ۶۰۰ گرم زباله تولید می‌کند. این رقم در «سیستان و بلوچستان به ۲۰۰ گرم می‌رسد. تهرانی‌ها روزانه ۷۰۰ تا ۸۰۰ گرم زباله تولید می‌کنند. این در حالی است که این عدد در رشت به ۲ کیلو می‌رسد.» سرانه تولید زباله در کشورهای توسعه‌یافته مانند فرانسه، انگلیس و... به ۳۰۰ و نهایتاً ۵۰۰ گرم می‌رسد: «باید بر این امر تاکید شود که سرانه تولید زباله آسیب بزرگی برای محیط‌زیست و اجتماع است. مسأله‌ای که نیاز دارد با روش‌های علمی حل شود، در واقع روش‌های تجربی در این خصوص راه به جایی نمی‌برد. زباله موضوعی مدیریتی و زیست‌محیطی است، اگرچه ابعاد اجتماعی هم در آن به چشم می‌خورد.»

حل این مسأله نیازمند حمایت ملی و استانی است

«محمودآباد» به دلیل موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی، اولین شهر ساحلی به پایتخت از محور هراز و نقطه اتصال شرق به غرب مازندران است. این امر باعث شده این منطقه محل تردد گردشگران از نقاط مختلف کشور باشد، به معنی تحمیل هزینه‌های خدمات بسیار و چندبرابری و تولید زباله. به باور «اشکان نیایی»، ناظر موسسه بازیافت و مدیریت مواد زائد جامد استان، با توجه به گردشگری‌پذیری و جمعیت شناور این منطقه نزدیک به ۲۰ تن زباله در روز تولید می‌شود. به گفته این پژوهشگر همین مسأله باعث شده مشکلات بسیاری از دیرباز تا کنون این منطقه را به دردمس بیندازد. در این میان فقدان مکان مناسب برای دیوی زباله یا دفن و استفاده از کارخانه یا سایت پردازش باعث شده این بحران غیرقابل تصور طی سال‌های اخیر گریبان‌گیر این شهر شود: «این مسأله هزینه‌های بسیاری را به شهر تحمیل کرده است و تخلیه این زباله‌ها در این مکان باعث شده در حوزه محیط‌زیست این شهر مشکلاتی را به خود ببیند.» به باور این فعال محیط‌زیست حل این مشکل نیازمند حمایت ملی و استانی است، البته با تخصیص اعتبار تا بتوان در سایه آن خسارت‌های پیش‌آمده را جبران کرد: «انتظار این است که وزارت کشور طبق قانون مدیریت پسماند درخواست مکانی مناسب برای جابه‌جایی زباله از ساحل را فراهم آورد.»

زباله روستاها هم مافیای دارد

دیوی زباله در ساحل، پدیده‌ای شوم برای استان مازندران است. زباله‌هایی که امکان سوزاندنشان نیست و در ساحل دیو می‌شوند، به گفته یک منبع آگاه در حوزه پسماند که نخواست نامش فاش شود، یکی از مسائل مهم زباله وجود مافیای در روستاهاست: «در هر روستایی دو نفر هستند که پیگیر زباله خشک‌اند، زباله‌های تر هم‌را می‌شوند.»

«زباله‌های تر در روستاها و هفته‌ای یکی دو بار جمع‌آوری می‌شوند.» به گفته این منبع آگاه، زباله روستاها مافیایی به نام شورا و دهیار دارد: «می‌گویند بازرس که خبر ندارد زباله چندبار جمع‌آوری می‌شود، برای همین فاکتور می‌زند در ماه ۷ بار نسیان اجاره کرده، در حالی که تنها ۴ بار این اتفاق افتاده و زباله روستا جمع‌آوری شده. بقیه اجاره‌ها هم می‌رود در جیب مافیا. این می‌شود نتیجه مافیای جمع‌نکردن زباله برای مسئولان روستا.»

مافیای زباله، مسأله اصلی استان‌های شمالی

جمع‌آوری، باگیری و حمل به محل دیو، مواردی است که در قرارداد شهرداری با پیمانکار قید می‌شود. به گفته منبع آگاه حوزه پسماند استان مازندران، تفکیک زباله در مبدأ در این قرارداد دیده نمی‌شود: «نبود بند تفکیک زباله در مبدأ یک معنا بیشتر ندارد؛ سود پیمانکار. پیمانکار ۱۰ نیرو می‌گذارد برای تفکیک زباله در محل دیو. کاری که طبق قوانین ممنوع است، اما تمام سود پیمانکار است.» یک حساب سرانگشتی از سود ماهانه پیمانکار از تفکیک زباله در محل دیو خبر می‌دهد: «میانگین تولید روزانه زباله ۷۰ تن است، این عدد در ۳۰ روز ماه تکرار می‌شود. نتیجه ضرب این دو عدد می‌شود ۲ هزار و ۱۰۰ تن. هر تن، هزار کیلو است. اگر ۲ هزار و ۱۰۰ تن را ضرب در هزار کنیم، می‌شود دو میلیون و ۱۰۰ یعنی ماهانه ۲ میلیون و ۱۰۰ کیلو زباله تولید می‌شود. اگر فرض را بر این بگذاریم که ۵۰ درصد این زباله خشک است، میزان زباله تولید ماهانه را ضرب در ۷۵۰ می‌کنیم؛ رقم به دست آمده می‌شود سود پیمانکار از زباله خشک. زباله خشک لاستیک، شیشه، کاغذ، کارتن‌های مقوایی، بطری، قوطی و... یعنی سود کلان پیمانکار: «دیو شدن زباله به سود پیمانکار است. اگر فرض را بر تولید زباله روزانه در استان به عدد ۳ میلیون تن بگذاریم، سود پیمانکار عددی میلیاردی خواهد بود. در استان‌های شمالی، مافیای زباله وجود دارد و تا زمانی که این مشکل حل نشود، مشکل زباله پابرجا می‌ماند.»

۱۱

طی سال‌های ۷۴ یا ۷۵ بود که «محمودآباد» از زیرمجموعه شهرستان «آمل» خارج و مستقل شد: «قبل از جدا شدن «محمودآباد» از «آمل» زباله‌های این شهر در «آمل» دیو می‌شد، اما بعد از آن شهرستان «آمل» این مسئولیت را دیگر قبول نکرد تا اینکه طی این ۲۵-۲۶ سال زباله‌ها در ساحل «محمودآباد» دیو شدند.»

۱۱

دریای خزر چندین منبع آلاینده‌ی به خود می‌بیند؛ ۱۱ اسکله جمهوری آذربایجان و ۸ اسکله روسیه بزرگ‌ترین منابع آلاینده دریای خزر به حساب می‌آیند.» دریای خزر در همسایگی ایران عمق بیشتری به خود می‌بیند و خود می‌بیند و این یعنی تجمع دریای خزر در ۹۵ درصد آلاینده‌ها در بخش ایرانی: «۹۵ درصد آلاینده‌ی در ۹۵ کیلومتری ساحل بخش ایرانی به چشم می‌خورد. بر همین اساس مطالعات انجام شده نشان می‌دهد تا ۱۰ درصد ماهی‌ها بیماراند.»

۱۱

یک محمودآبادی روزانه یک تا یک کیلو و ۶۰۰ گرم زباله تولید می‌کند. این رقم در «سیستان و بلوچستان به ۲۰۰ گرم می‌رسد. تهرانی‌ها روزانه ۷۰۰ تا ۸۰۰ گرم زباله تولید می‌کنند، این در حالی است که این عدد در رشت به ۲ کیلو می‌رسد.»

سلسله کوه‌های پسماند در شهرهای ساحلی شمال کشور ۲ نکته را یادآوری می‌کند؛ سود مافیا و سرگردانی در تصمیم‌گیری

کیک میلیاردری زباله!

«لیلا مهداد» آخرین سنگرها را هم فتح و تا ۲۰ متری ساحل پیشروی کرده‌اند. قلمروگشایی‌شان به ساختمان‌های مسکونی، اداری و ویلاهای تفریحی رسیده. هرچند یک کیلومتر مانده به ساحل، بوی پیچیده در هوا خبر از اتراق‌شان در همسایگی ساحل می‌دهد. هرچا رسیدند، پهن شده‌اند تا زخمی بر چهره ساحل بزنند، اگرچه جان خرم از شیرابه‌هایشان به تنگ آمده. از دو شاید هم سه سال پیش بود که قرار بر رفتن زباله‌ها از همسایگی ساحل شد؛ دوره‌ای که وعده‌ها از تخلیه زباله از ساحل «محمودآباد» خبر دادند. وعده‌هایی که گویی زورشان به زباله‌ها نرسیده و با وجود عملیاتی شدن تخلیه زباله‌ها هنوز ساحل از دیوی زباله‌ها می‌نالد. معضلی که شنیده‌ها حاکی از آن است که رفعمش گره خورده به یافتن زمین برای رسیدن به ایستگاه پایانی «محمودآباد» سایت زباله‌ای به قدمت بیش از چهار دهه به خود می‌بیند، البته در ۲۰ متری دریای خزر. در دوره رونق و اسوم‌وسم‌دار بودن، این سایت ۲۰ تن زباله را روزانه در خود جای می‌داد، اگرچه مدت‌هاست از آن روزهای اوج فاصله گرفته و این روزها زباله کمتری را در دلش جای می‌دهد. سایت زباله کز کرده در ۲۰ متری خزر، روزانه بنابر اطلاعات غیررسمی ۷ تا ۱۰ هزار تن زباله را در خود جای می‌دهد. زباله‌هایی که هر ۲۴ ساعت ۵۰۰ لیتر شیرابه را به خورد خرم می‌دهند.

چند سال پیش بود که زباله‌های «محمودآباد» جنجال به پا کردند و عکس‌های زباله‌های روی هم تلنبار شده در رسانه‌ها دست‌به‌دست شدند. عکس‌های جنجالی زباله‌های «محمودآباد» جلسه شورای اداری شهرستان را برگزار کرد. جلسه‌ای با یک خروجی؛ تعیین ضرب‌الاجل یک‌ماهه، اگرچه جلسات دیگری با همین مضمون تشکیل شدند، از پایان دادن به دیوی زباله در ساحل گفتند و وعده ایجاد پارک ساحلی دادند؛ وعده‌هایی که تا به امروز رنگ تحقق به خود ندیده‌اند.

مشکل دیوی زباله در ساحل، استانی است

کیک زباله «محمودآباد»، دردسری که سال‌هاست به این شهر وصله شده و مسئولان از نبود قطعه زمینی مناسب برای احداث سایت زباله برای رفع آن می‌گویند. قطعه زمینی که بیش از دوسال است به سرانجام نرسیده و با وجود بررسی مکان‌های مختلف، همچنان بی‌نتیجه باقی مانده تا طلسم دیوی زباله‌ها شکسته نشود.

آخرین بار مهر ۹۹ بود که محیط‌زیست مازندران از آمادگی برای جانمایی زباله گفت. مشکلی که به امروز و دیروز برنمی‌گردد و چند دهه است در کنار سرگردانی چگونگی برخورد با آن، در صورت نیافتن راه حلی برای آن تبدیل به بحرانی جدی در استان خواهد شد. مازندران سال‌های سال است که از دیوی زباله‌ها می‌نالد و هراس از مشکلات زیست‌محیطی و اجتماعی‌اش را فریاد می‌زند. دیوی زباله مناطق کوهستانی مازندران کم نبود که چند صباحی است زباله‌ها آخرین سنگرها را فتح کرده و در نزدیکی ساحل دریای خزر اسکان یافته‌اند. یک دهه‌ای می‌شود که ساحل «محمودآباد» زیر سایه عقب‌افتادن طرح‌هایی همچون زباله‌سوز و... مجبور به دیوی زباله‌ها مقابل چشم موج‌های خزر شده است. دیوی زباله در همسایگی رودخانه‌ها و سواحل معضلی استانی در مازندران است. به گفته حامد باقری، پژوهشگر و کنشگر اجتماعی، به «شهروند» همه شهرهای استان مازندران این مشکل را دارند: «با توجه به بالابودن آب‌های زیرزمینی این استان می‌توان گفت تمام سایت‌های دیوی زباله آب‌های زیرزمینی را آلوده می‌کنند. برخی از سایت‌های زباله کنار رودخانه‌های اصلی قرار دارند، برخی دیگر در سواحل مانند عمارت‌آمل، سایت دیوی فریدونکنار، سایت دیوی شهرستان نور و...»

«باقری» با اشاره به اینکه در سال‌های گذشته تلاش بر مخفی کردن زباله‌ها بوده، می‌گوید: «قبل از این زباله‌ها در مناطق بالادست و مناطق جنگلی پنهان می‌شدند. هرچند شیرابه این زباله‌ها در سفره‌های زیرزمینی نفوذ می‌کردند و به سمت رودخانه‌های مجاور سرریز می‌شدند و سر از دریادرمی‌آوردند.»

دیوی زباله در ساحل «محمودآباد» ۲۵ ساله شده

«مسأله اصلی این است که در همه این سال‌ها راهکاری برای حل این مشکل در پیش گرفته نشده و عمدتاً تلاش بر پاک‌کردن صورت مسأله بوده.» این پژوهشگر و کنشگر اجتماعی معتقد است در همه این سال‌ها سعی بر این بوده از شر

